

บทที่ 4

กฎหมายว่าด้วยมรดก

1. ความหมายของคำว่า “มรดก”

มรดกตามกฎหมาย มาตรา 1600 หมายถึง ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายตลอดทั้ง สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่าง ๆ ด้วย เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ อาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

1.1 ทรัพย์สิน คือ วัตถุที่มีรูปร่างรวมทั้งวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งมีราคาและอาจถือเอาได้ วัตถุที่มีรูปร่าง เช่น ที่ดิน บ้านเรือน รถยนต์ เงินตรา เป็นต้น ส่วนวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง ได้แก่ สิทธิทั้งหลายซึ่งมีราคาและอาจถือเอาได้ เช่น สิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้ของเจ้าหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงิน ลิขสิทธิ์สิทธิในเครื่องหมายการค้า

1.2 สิทธิที่จะเป็นมรดกและตกทอดไปยังทายาทได้ ต้องเป็นสิทธิที่มีราคาและอาจถือเอาได้ ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างดังจะได้อธิบายต่อไปในเรื่องทรัพย์สิน

1.3 หน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากจะเป็นความผูกพันในเรื่องหนี้สินซึ่งผู้ตายได้ทำไว้ เช่น หน้าที่ในการชำระหนี้เงินกู้

แม้ว่าทายาทมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนไม่ได้ก่อขึ้นมาดังกล่าวก็ตาม แต่ทายาทก็ไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดแก่ตน กล่าวคือแม้จำนวนหนี้สินของผู้ตายจะมีจำนวนสูงกว่ามรดกที่ตนได้รับทายาทก็ไม่จำเป็นต้องเอาทรัพย์สิน ส่วนของตนไปชำระ

1.4 สิทธิหน้าที่หรือความรับผิดชอบของผู้ตายที่จะตกทอดไปยังทายาทดังกล่าว นั้น ตามกฎหมายหรือโดยสภาพแล้วต้องมีใช่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตาย

ที่ว่าเป็นการเฉพาะตัวตามกฎหมาย หมายถึง เป็นสิทธิ หน้าที่ หรือความรับผิดชอบ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติว่าไม่ตกทอดไปยังทายาท เช่น สิทธิอาศัย สิทธิเก็บกิน

ส่วนที่ว่าเป็นการเฉพาะตัวโดยสภาพ หมายถึง เป็นสิทธิหน้าที่หรือความรับผิดชอบซึ่งผู้ตายมีต้องกระทำหรือต้องรับผิดชอบด้วยตนเองโดยสภาพไม่อาจโอนไปให้ผู้อื่นกระทำ หรือรับผิดชอบแทนไม่ได้ ซึ่งได้แก่สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบอันเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติเฉพาะตัวของเจ้ามรดก เช่น สิทธิตามสัญญาเช่า ผู้ให้เช่ายอมเพ่งเล็งถึงคุณสมบัติของผู้เช่า เมื่อผู้เช่าตายสิทธิในการเช่าทรัพย์สินไม่เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาท

2. การตกทอดของมรดก

2.1 เจ้ามรดกตาย

การตายของเจ้ามรดก หมายถึง การตายโดยธรรมชาติ กล่าวคือ หัวใจหยุดเต้น และสมองไม่ทำงาน ส่วนสาเหตุที่ทำให้เจ้ามรดกต้องตายนั้นอาจเป็นเพราะเหตุใด ๆ ก็ได้ เช่น แก่ตาย เป็นโรคตาย ประสบอุบัติเหตุตาย หรือถูกทำร้ายตาย

2.2 เจ้ามรดกถูกศาลตั้งให้เป็นคนสาบสูญ

ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้ใดเป็นคนสาบสูญได้ก็ต่อเมื่อมีคำร้องขอต่อศาลโดยมีเหตุ

2.2.1 เหตุปกติ

เมื่อบุคคลไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลาห้าปี

2.2.2 เหตุพิเศษ

2.2.2.1 เมื่อบุคคลใดได้ไปในการรบหรือสงคราม และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลาสองปี นับแต่วันที่การรบหรือสงครามสิ้นสุดลง

2.2.2.2 เมื่อบุคคลได้เดินทางไปโดยยานพาหนะแล้วยานพาหนะนั้นอัปปาง ถูกทำลายหรือสูญหายไป และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่

ตลอดระยะเวลาสองปี นับแต่วันที่ยานพาหนะที่บุคคลนั้นเดินทางอับปาง หรือถูกทำลายหรือสูญหายไป

2.2.2.3 เมื่อบุคคลใดตกอยู่ในอันตรายแห่งชีวิตนอกจากที่ระบุไว้ในข้อ 2.2.2.1 หรือ 2.2.2.2 แล้วไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลาสองปี นับแต่วันที่อันตรายแก่ชีวิตดังกล่าวได้ผ่านพ้นไป

3. ผู้มีสิทธิรับมรดก

ผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกตามกฎหมาย แบ่งได้ 3 ประเภท

3.1 ทายาท

3.2 วิศว

3.3 แผ่นดิน

3.1 ทายาท ได้แก่

3.1.1 ทายาทโดยธรรม

ทายาทโดยธรรมคือผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกโดยผลของกฎหมาย กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้ามรดกตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้หรือทำไว้แต่พินัยกรรมนั้นไม่มีผลไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ กฎหมายก็จะกำหนดว่าใครบ้างเป็นทายาทซึ่งมีสิทธิที่จะรับมรดกของเจ้ามรดกดังกล่าวอันได้แก่ ญาติของผู้ตายและคู่สมรสของผู้ตาย

ทายาทโดยธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

3.1.1.1 ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติ

ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติตามกฎหมาย มี 6 ลำดับ แต่ละลำดับมีสิทธิรับมรดกก่อนหลังเรียงลำดับดังนี้

- 1) ผู้สืบสันดาน
- 2) บิดามารดา

- 3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
- 4) พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน
- 5) ปู่ย่าตายาย
- 6) ลุง ป้า น้า อา

ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติหกลำดับดังกล่าว แยกพิจารณา

ได้ ดังนี้

1) ผู้สืบสันดาน

ผู้สืบสันดาน หมายถึง ผู้สืบเชื้อสายโดยตรงลงมาทุกชั้นของเจ้ามรดก ซึ่งได้แก่ บุตร หลาน เหลน ลื้อ ของเจ้ามรดก แต่กรณีผู้สืบสันดานต่างชั้นกัน ตามกฎหมายบุตรของเจ้ามรดกเป็นผู้สืบสันดานชั้นสนิทที่สุดจึงตัดผู้สืบสันดานในชั้นถัดไป แต่ผู้สืบสันดานในชั้นถัดไปนั้นยังอาจมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกได้ก็แต่โดยอาศัยสิทธิในการรับมรดกแทนที่หรือการสืบมรดกเท่านั้น

สำหรับบุตร หมายถึง บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ถ้าเจ้ามรดกเป็นบิดาบุตรนั้นต้องเกิดจากบิดามารดาซึ่งได้จดทะเบียนสมรสกัน แต่ถ้ามารดาเป็นเจ้าของมรดก แม้มารดากับบิดาจะมีได้จดทะเบียนสมรสกัน บุตรนั้นก็เป็นผู้ที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดา

บุตรยังรวมถึงบุตรบุญธรรมของเจ้ามรดกด้วย ซึ่งบุตรบุญธรรมดังกล่าวต้องได้จดทะเบียนตามกฎหมายแล้วด้วย และรวมถึงบุตรนอกกฎหมายในกรณีที่บิดามารดามีได้จดทะเบียนสมรสกันแต่บิดามีพฤติการณ์รับรอง เช่น ให้ใช้นามสกุล แจ้งเกิดในสูติบัตรว่าเป็นบิดา ดังนั้นบุตรนั้นย่อมเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองและจึงมีสิทธิรับมรดก หากเป็นเพียงบุตรนอกกฎหมายและบิดาไม่มีพฤติการณ์รับรองย่อมไม่มีสิทธิรับมรดกเลย

2) บิดามารดา

บิดา มารดา หมายถึง บิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดก ถ้าเป็นบิดาเจ้ามรดก บิดาต้องไปจดทะเบียนสมรสกับมารดาของเจ้ามรดก แต่

ถ้าเป็นมารดาของเจ้ามรดก แม้มารดากับบิดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน มารดาก็ย่อมเป็นมารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดกเสมอ

บิดามารดาไม่หมายรวมถึงผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งกฎหมายไม่ถือเป็นทายาทโดยธรรมในลำดับที่ 2 ของบุตรบุญธรรมและไม่มีสิทธิรับมรดกของเจ้าของมรดกซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของตน

3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน หมายถึง พี่น้องซึ่งเกิดมาจากบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายคนเดียวกับเจ้ามรดก

4) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน

พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน หมายถึง พี่น้องซึ่งมีแต่เฉพาะบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายคนเดียวกับเจ้ามรดก หรือเป็นพี่น้องซึ่งมีแต่เฉพาะมารดาเดียวกันกับเจ้ามรดก

5) ปู่ ย่า ตา ยาย

ปู่ ย่า หมายถึงบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดก

ตา ยาย หมายถึงบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดาเจ้ามรดก

6) ลุง ป้า น้า อา

ลุง ป้า น้า อา หมายถึงพี่ชาย พี่สาว น้องชาย น้องสาวของบิดาหรือมารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดก ไม่รวมถึงลูกพี่หรือลูกน้องของบิดาหรือมารดาเจ้ามรดกด้วย

ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติซึ่งมีหลักลำดับดังกล่าวนี้ เป็นเพียงผู้อาจจะมีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเท่านั้น มิได้หมายความว่าเมื่อเจ้ามรดกตายแล้ว ทายาทดังกล่าวทุกลำดับมีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตายร่วมกัน แต่สิทธิที่จะรับมรดกของทายาทดังกล่าว เป็นไปตามกฎหมายดังนี้

ทายาทโดยธรรมลำดับก่อนตัดทายาทในลำดับหลัง
หมายความว่า หากทายาทโดยธรรมลำดับก่อนยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่แล้ว
ทายาทโดยธรรมในลำดับถัดลงไปจะไม่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดก ยกเว้นแต่ผู้สืบ
สันดานและบิดามารดาของเจ้ามรดกจะไม่ตัดกัน

3.1.1.2 ทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส

คู่สมรส หมายถึง คู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดก
กล่าวคือต้องได้จดทะเบียนสมรสกับเจ้ามรดกมีฐานะเป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับ
มรดกของเจ้ามรดกเสมอ ทั้งนี้ไม่ว่าเจ้ามรดกจะมีทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติดังกล่าว
มาในข้อ 3.1.1.1 หรือไม่ก็ตาม

3.1.2 ทายาทโดยพินัยกรรม

ทายาทโดยพินัยกรรม หมายถึง ผู้มีสิทธิรับมรดกตามที่พินัยกรรม
ได้ระบุไว้กล่าวคือขณะที่เจ้ามรดกยังมีชีวิตอยู่ เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน
ของตนไว้ว่า เมื่อตนตายไปแล้วจะยกทรัพย์สินให้แก่ใคร เป็นจำนวนเท่าใด ซึ่ง
บุคคลจะได้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมนั้นอาจเป็นบุคคลอื่นที่มีได้เป็นญาติของเจ้า
มรดกก็ได้

3.1.2.1 ประเภทของทายาทผู้รับพินัยกรรม

1) บุคคลผู้มีสิทธิรับมรดกทั้งหมดของเจ้ามรดกหรือตาม
เศษส่วน หรือตามส่วนที่เหลือของทรัพย์สินมรดกซึ่งมิได้แบ่งแยกไว้ต่างเป็นพิเศษจาก
กองมรดก โดยจะเรียกว่า ผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไป

2) บุคคลผู้มีสิทธิรับมรดกเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างซึ่งผู้ทำ
พินัยกรรมเจาะจงไว้โดยเฉพาะหรือแยกไว้ต่างหากเป็นพิเศษจากกองมรดก โดยจะเรียก
ว่า ผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะ

3.1.2.2 พินัยกรรม

1) ความหมาย

พินัยกรรม คือ การแสดงเจตนาของเจ้ามรดกในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก และกิจการของตนก่อนตาย เพื่อให้การแสดงเจตนา กำหนดการเพื่อตายนั้นมีผลต่อเมื่อตนถึงแก่ความตายแล้ว ซึ่งการแสดงเจตนาดังกล่าวต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้

2) แบบของพินัยกรรม

การทำพินัยกรรมนั้นกฎหมายกำหนดว่าจะทำได้ก็แต่ตามแบบใดแบบหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) พินัยกรรมแบบธรรมดา

(2) พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ

(3) พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง

(4) พินัยกรรมแบบเอกสารลับ

(5) พินัยกรรมแบบทำด้วยวาจา

3) ผู้ทำพินัยกรรม

บุคคลธรรมดาทั่ว ๆ ไปสามารถทำพินัยกรรมได้ แต่การทำพินัยกรรมของผู้เยาว์ คนวิกลจริต คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ สามีหรือภรรยา กฎหมายได้กำหนดไว้ดังนี้

(1) ผู้เยาว์

ผู้เยาว์ทำพินัยกรรมได้เมื่ออายุยังไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ หากฝ่าฝืนพินัยกรรมนั้นเป็นโมฆะ

กฎหมายกำหนดให้ผู้เยาว์ซึ่งมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์ขึ้นไปทำได้โดยไม่ได้รับความยินยอม

(2) คนวิกลจริต

พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นคนวิกลจริต แต่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้น จะเสียเปล่าตกเป็นโมฆะก็ ต้องเมื่อพิสูจน์ได้ว่าในเวลาทำพินัยกรรมนั้นผู้ทำวิกลจริตอยู่

(3) คนไร้ความสามารถ

คนวิกลจริต ซึ่งศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ซึ่งจะต้องมีผู้อนุบาลซึ่งศาลเป็นผู้ตั้ง แต่ผู้อนุบาลก็ไม่อาจทำพินัยกรรมแทนคนไร้ความสามารถได้ เพราะการทำพินัยกรรมเป็นสิทธิเฉพาะตัว พินัยกรรมซึ่งคนไร้ความสามารถทำขึ้นเป็นโมฆะ

(4) คนเสมือนไร้ความสามารถ

พินัยกรรมซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถทำขึ้น มีผลสมบูรณ์

คนเสมือนไร้ความสามารถ คือบุคคลที่ไม่สามารถจัดทำกรงานของตนเองได้ เนื่องจากกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือเพราะประพฤติดันสุรุษสุรายเสเพลเป็นอาชิตน์ หรือเพราะติดสุรายาเมาและสามารถทำกรงานของตนได้ แต่ในการจัดทำกิจการสำคัญ ๆ จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ซึ่งศาลเป็นผู้ตั้งเสียก่อน

แต่การทำพินัยกรรมของคนเสมือนไร้ความสามารถนั้น ไม่มีกฎหมายห้าม หรือวางเงื่อนไขไว้แต่ประการใด คนเสมือนไร้ความสามารถจึงทำพินัยกรรมโดยลำพังตนเอง

(5) สามีหรือภรรยา

สามีหรือภรรยาไม่มีอำนาจมีพินัยกรรมยกสินสมรสที่เกินกว่าส่วนของตนให้แก่บุคคลอื่นได้ หากฝ่าฝืนพินัยกรรมส่วนที่ยกสินสมรสเกินกว่าส่วนของตนนั้นไม่มีผล

4) ผู้เขียนและพยานในพินัยกรรม

ผู้เขียนพินัยกรรมและพยานในพินัยกรรมจำเป็นต้องมีในพินัยกรรมแบบธรรมดา พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง พินัยกรรมแบบเอกสารลับและพินัยกรรมแบบทำด้วยวาจา ส่วนพินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับผู้ทำพินัยกรรมเป็นผู้เขียนเองโดยไม่ต้องมีพยาน ผู้เขียนพินัยกรรมและพยานในพินัยกรรม รวมทั้งคู่สมรสของบุคคลนั้น ๆ จะเป็นผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมไม่ได้ นอกจากนั้นแล้ว นายอำเภอผู้ทำหน้าที่จดข้อความในพินัยกรรมแบบทำด้วยวาจา กฎหมายให้ถือว่าเป็นผู้เขียนพินัยกรรมด้วย

3.2 วัด

วัดมีสิทธิรับมรดกของภิกษุที่มรณภาพได้ แม้พระภิกษุมิได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกของตนให้แก่วัดก็ตาม แต่จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 3 ประการดังนี้

- 1) มรดกดังกล่าวต้องเป็นทรัพย์สินที่ภิกษุได้มาระหว่างเวลาที่บวชเป็นพระภิกษุอยู่ ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาก่อนบวชเป็นพระภิกษุก็ไม่นับเป็นมรดกแก่วัด
- 2) มรดกดังกล่าวพระภิกษุจะต้องมิได้ทำพินัยกรรมยกให้แก่ผู้ใด และมีได้จำหน่ายไประหว่างที่พระภิกษุยังมีชีวิตอยู่
- 3) พระภิกษุดังกล่าวจะต้องมีภูมิลำเนาอยู่ที่วัดนั้น

3.3 แผ่นดิน

ในกรณีที่บุคคลใดถึงแก่ความตายลงโดยบุคคลนั้นไม่มีทายาทโดยธรรม และมีได้ทำพินัยกรรมยกมรดกของตนให้แก่ผู้ใด หรือมิได้ทำพินัยกรรมให้จัดตั้งมูลนิธิ โดยใช้มรดกของตนเป็นทรัพย์ในการดำเนินการของมูลนิธิแล้วมรดกของบุคคลนั้นย่อมตกทอดแก่แผ่นดิน

4. การเสียดสิทธิต่อรับมรดก

แม้ทายาทจะมีสิทธิความเป็นทายาทไม่ว่าในฐานะทายาทโดยธรรมหรือทายาทผู้รับพินัยกรรม อาจเสียดสิทธิต่อรับมรดกไปได้หากได้มีการกระทำหรือการแสดงเจตนาตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้ ซึ่งมี 4 กรณีคือ

4.1 การถูกก้ำจัดมิให้รับมรดก

การถูกก้ำจัดมิให้รับมรดก เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ทายาทโดยธรรมหรือโดยพินัยกรรมหมดความเป็นทายาทซึ่งมีสิทธิในการรับมรดก ทั้งนี้เพราะทายาทดังกล่าวได้ยกย้าย ปิดบังทรัพย์สินมรดกหรือเป็นผู้ประพฤติไม่สมควร ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1605 และมาตรา 1606

4.2 การตัดมิให้รับมรดก

การตัดมิให้รับมรดกเป็นกรณีที่เจ้ามรดกมีความประสงค์จะไม่ให้ทายาทของตนได้รับมรดกโดยการแสดงเจตนาชัดแจ้งในพินัยกรรมหรือโดยทำเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น นายอำเภอ แต่อาจมีกรณีที่มีได้เกิดจากการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งดังกล่าว หากแต่กฎหมายไม่ให้สิทธิทายาทโดยธรรมที่จะรับมรดกโดยกำหนดไว้ว่า “...เมื่อบุคคลใดทำพินัยกรรมจำหน่ายมรดกเสียทั้งหมด...” ก็เป็นอันแสดงว่าทายาทอื่นที่มีได้รับประโยชน์จากพินัยกรรมย่อมหมดสิทธิรับมรดก ซึ่งทายาทที่จะถูกตัดมิให้รับมรดกนี้จะมีได้เฉพาะทายาทโดยธรรมเท่านั้น ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1608

4.3 การสละมรดก

การสละมรดก คือ การที่ทายาทโดยธรรม หรือทายาทโดยพินัยกรรมได้แสดงเจตนาที่จะไม่รับทรัพย์สินมรดกส่วนที่ตกได้แก่ตน โดยการสละมรดกนั้นจะกระทำ

ได้ต่อเมื่อเจ้ามรดกตายแล้ว และการสละมรดกนั้นต้องแสดงเจตนาชัดเจนเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น นายอำเภอหรือทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความก็ได้ อีกทั้งเมื่อทายาทผู้รับมรดกได้แสดงเจตนาสละมรดกโดยสมบูรณ์แล้วย่อมจะถอนไม่ได้ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1612, 1613 และ 1619

4.4 อายุความมรดก

อายุความมรดกนั้นเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดอายุความในการฟ้องขอแบ่งมรดกไม่ว่าในฐานะทายาทโดยธรรม หรือทายาทผู้รับพินัยกรรม และรวมถึงเจ้าหนี้ของเจ้ามรดกที่จะฟ้องเรียกชำระหนี้จากกองมรดก ซึ่งจะต้องฟ้องภายในกำหนดอายุความคือภายใน 1 ปี นับแต่วันที่รู้ว่าเจ้ามรดกถึงแก่ความตายแต่ไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่เจ้ามรดกตาย

ดังนี้ หากมิได้ฟ้องภายในกำหนดอายุความตามกฎหมายเช่นนี้ บุคคลผู้นั้นย่อมหมดสิทธิเรียกร้องในกองมรดกไป

5. การจัดการมรดกและการแบ่งปันมรดก

ปัญหาในการรวบรวมทรัพย์มรดกตลอดจนการติดตามทวงหนี้และการชำระหนี้กองมรดกก็เกิดขึ้นจำเป็นต้องมีบุคคลหนึ่งหรือหลายคน เป็นผู้จัดการเกี่ยวกับทรัพย์มรดกโดยรวบรวมทรัพย์มรดก เรียกร้องหนี้สินจากลูกหนี้เข้ามารวมไว้ในกองมรดก และชำระหนี้แก่เจ้าหนี้กองมรดก แล้วจึงแบ่งทรัพย์มรดกแก่ทายาทตามสิทธิของแต่ละคน บุคคลซึ่งมีหน้าที่ดังกล่าวเรียกว่าผู้จัดการมรดก และหากทรัพย์มรดกในกองมรดกดังกล่าวเป็นเงินฝากในธนาคาร หรือทรัพย์ที่จดทะเบียนกรรมสิทธิ์ได้คือ อสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจดทะเบียนได้ซึ่งได้แก่ เรือกำปั่นมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือรถยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพ และสัตว์

พาหนะ หากทนายทไปขอรับมรดกโดยขอถอนเงินจากบัญชีเงินฝากของเจ้ามรดก หรือ
ขอเปลี่ยนแปลงชื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว
แล้ว เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมักจะปฏิเสธที่จะดำเนินการให้ โดยอ้างว่าไม่อาจรู้ว่าใครเป็น
ทนายทที่แท้จริงจนกว่าจะมีคำสั่งศาลมาแสดง ทนายทจึงจำต้องร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก
ต่อศาล เพื่อนำคำสั่งศาลตั้งผู้จัดการมรดกไปดำเนินการจัดการทรัพย์สินมรดกดังกล่าว